

Idős nők ellen irányuló partner-erőszak - Egy 6 országra kiterjedő nemzetközi összehasonlító vizsgálat eredményei

Olvassa el beszámolómat, és nézze meg az előadás videóját is

Tóth Olga kutató előadásával és az azt követő rövid beszélgetéssel folytatta az Idős Emberek Budapesti Szociális Alapellátási Szakmatámogatási Csoportja az „idősbántalmazás” tematika feldolgozását 2023. október 27-én.

Tóth Olga Magyarországot képviselte abban a 6 ország együttműködésében megvalósított nemzetközi összehasonlító kutatásban, amely az idős (60 éven felüli) nőket érintő párkapcsolati erőszakot vizsgálta és elemezte. A kutatás teljesen egyedi Magyarországon, mert egyébként a párkapcsolati erőszak témájú kutatások kihagyják az idősebbeket, az idősügyi kutatások pedig nem térnek ki a párkapcsolati erőszak témájára.

A bemutatott kutatást körülbelül 10 éve, 2011-2013 között végezték, nem reprezentatív, az alkalmazott módszerek gyakorisági adatok gyűjtésére nem alkalmasak. Magyarországon kívül Németország, Anglia, Lengyelország, Ausztria és Portugália vett részt az összehasonlító vizsgálatban. Az eredmények értékelésekor figyelembe kell venni, hogy a résztvevő országokban egymástól eltérő a szociális rendszer, ami hatással van a vizsgált jelenségekre, adatokra.

A kutatás Magyar Országjelentése Ajánlásokat is tartalmaz a témában, amelyek még a kutatás lezárása óta eltelt 10 évben nem teljesültek, ezért nem kerültek frissítésre. Ezek pontosan a következők:

- „Magyarországon a legfontosabb feladat a figyelem felkeltése a téma iránt minden szinten és minden fórumon. Szükség lenne rá, hogy a közvélemény, az áldozatok, a különféle segítő szakmák képviselői és nem utolsósorban a politikai döntéshozók többet tudjanak erről a témáról.
- - Olyan média kampányokra lenne szükség ebben a témában, amelyik nem valamiféle tréfás megvilágításban, vagy pedig a legbrutálisabb esetek bántó taglalásában merül ki, hanem bemutatja az idős nők partner általi bántalmazásának mindennapi jellegét.
- - Határozottan szükség lenne több olyan intézményre, amely az erőszak áldozatainak befogadásával, adekvát segítségnyújtással foglalkozik, mivel ezek száma nem elegendő. Ezen belül az idős nők különleges szükségleteivel foglalkozó intézményekre is szükség lenne.
- - A megelőzésben és a segítségnyújtásban kiemelkedő szerepet játszik a környezet: a felnőtt gyerekek, a tágabb család, a szomszédság. A szakemberek közül nem csupán a szociális munkások és rendőrök szerepe jelentős, de aktívabban részt kellene venni az áldozatok segítésében az egészségügyi intézmények dolgozóinak és az egyházaknak is. Fontos, hogy települési szinten is és országosan is értsék meg a jelenség fontosságát a döntéshozó pozícióban lévők.
- - Szükséges továbbá, hogy a szakemberek képzésében és továbbképzésében a jelenleginél nagyobb szerepet kapjon az idős nők partner általi bántalmazása.”

Három fő részre tagolódtott a kutatás.

1. Bántalmazott idős nőkkel kapcsolatba kerülő szociális, egészségügyi és jogalkalmazó intézmények megkeresése

1.a) Számszerű és nem számszerű adatok gyűjtése

- az intézmények egyáltalán találkoznak-e partnerük által bántalmazott idős nőkkel

- ha igen, milyen módon kerültek velük kapcsolatba
- miképpen tudtak segítséget nyújtani számukra
- láttak-e a fiatalabbaktól eltérő jellegzetességeket

1.b) Interjúk az áldozatokkal.

- maguk az áldozatok miképpen látják saját helyzetüket, illetve az intézmények és szakemberek segítségnyújtási lehetőségeit.

2. Rendőrségi és ügyészségi akták elemzése

- hivatalos ügymenetek részletes feltárása
- kvantitatív elemzések készítése
- kvalitatív esettanulmányok készítése

Néhány gondolat és adat az előadásból

Itt néhány érdekes adatot és megragadó gondolatot mutatunk be, az előadáson hallottakat helyenként kiegészítve a kutatásról készült Magyar Országjelentés megállapításaival.

Elsősorban – de nem kizárólag - azok az elemek kerültek itt kiemelésre, amelyek a családon belüli gondozó – gondozott kapcsolatra vonatkozóan értelmezik a kutatási eredményeket.

Az első körben megkeresett intézmények

Az első körben (1a) megkeresettek közül a többi országgal összehasonlítva Magyarországon csekély volt a válaszadási hajlandóság. Figyelemre méltó, hogy legkevesbé az egészségügyből, leginkább a rendőrség részéről érkeztek válaszok.

A 79 válaszadó intézmény összesen 247 esetet jelzett. (Viszonyításképpen: A 6 országból összesen 10.000 esetről számoltak be, ami 1666 eset országonkénti átlagot feltételezne.) A hazai adatok csekély száma azt mutatja, hogy nincsenek kialakítva a segítségkérés útjai, intézményei, és az ezirányú tudatosság is gyengébb.

Figyelemre méltó még, hogy a jelzett 247 eset 100%-ában előfordult fizikai bántalmazás.

A vizsgált 82 aktában megjelenő esetek

A kutatás második részében 82 magyar esetet dolgoztak fel, ezek rendőrségi és ügyészségi akták voltak, 3 megye 2006-2011 között megvalósuló bántalmazási eseteiről.

Fontos megjegyezni, hogy a rendőrségnél bejelentett esetek jelentős részében nem történt feljelentés, vagy az áldozat az eljárás során visszavonta korábbi feljelentését.

Ugyancsak lényeges elem, hogy Magyarországon kiemelkedően magas volt az olyan esetek aránya, ahol az intim kapcsolat formálisan már megszakadt a két fél között, de a bántalmazás tovább folytatódott, akár még intenzívebbé is vált. A rendőrségi aktákban az tükröződött, hogy az elvált házaspárok gyakran képtelenek külön költözni, vagy anyagi korlátok miatt egy fedél alatt maradnak.

Az elemzés feltárta azt is, hogy az aktákban lényegesen kevesebb információ került rögzítésre mind a sértettek, mind a gyanúsítottak körülményeiről, mint a többi résztvevő országban. (pl a pár egészségi állapotáról, anyagi helyzetéről, az esetleges gondozási szituációról, stb.) Ez arra vezethető vissza, hogy

azokban az országokban, ahol a partnerbántalmazás a köztudatban, a törvényekben és a jogalkalmazás terén nagyobb szerepet játszik, egy rutinszerűen alkalmazott, egységes kikérdezési protokoll létezik ilyen esetekre. Ez azért lehet fontos, mert az egyedi eset mellett az adatok gyűjtése és feldolgozása elősegítené a hasonló esetek felismerését és a prevenciót.

A vizsgált 82 aktában megjelenő esetek 69,6%-ában az áldozat városi környezetben él, 30,5%-ában pedig falusi környezetben. A kisebb településeken és tanyákon a látencia sokszoros lehet.

A sértettek átlagéletkora 66,8 év volt, a legfiatalabb 60 éves, a legidősebb 84 éves volt a bántalmazás elszenvédekor.

Minden résztvevő országban jellemzően nagyobb számban kerültek be a mintába 60 - 70 éves közötti nők. Ennek háttérében több tényező állhat. Egyrészt 70 évesnél idősebbek körében alacsonyabb a párkapcsolatban élők száma, és kisebb a segítségkérési hajlandóság is bántalmazás esetén. A fizikai és szellemi leépülés fokozhatja az áldozattá válás esélyét, és egyúttal csökkenti a segítségkérés lehetőségét. Másrészt a gondozási szituáció önmagában erősen kockázatnövelő a bántalmazás szempontjából.

Akár a gondozó, akár a gondozott kerülhet a stressz, a kimerültség, a reménytelenség olyan szintjére, ahol a másik fél bántalmazása könnyebben bekövetkezhet. Ahogy az idők állapota romlik, egyre kevésbé képesek segítséget kérni vagy elmenekülni, és egyre gyakoribb lehet az is, hogy környezetük időskori demenciának, zavarodottságnak tudja be a panaszait.

A kutatási elemzés figyelmeztető jelként értékelte, hogy a 82 sértett között egy sem volt, aki a párkapcsolati erőszakkal kapcsolatban valamilyen szociális vagy egyéb szervezettől korábban segítséget kapott volna. Ez persze előfordulhatott azért, mert az áldozat nem akart, vagy nem mert senkitől segítséget kérni. Illetve az is állhat a háttérben, hogy a szociális és egészségügyi szakemberek jelentős része nem ismeri fel a párkapcsolati erőszak jeleit, vagy nem tud, nem akar ezzel foglalkozni. *(Itt számításba kell venni, hogy, 3 megye 2006-2011 között megvalósuló bántalmazási eseteiről készült a kutatás. Szabó J. Á.)*

Ha az aktába csak egyféle bántalmazási formát rögzítettek, az tipikusan a fizikai bántalmazás volt. (75%). Kérdés, hogy vajon ez a bántalmazási forma a leggyakoribb, vagy ezt tartja a rendőrség a legsúlyosabbnak, vagy maguk a sértettek is akkor fordulnak csak segítségért, ha súlyos fizikai bántalmazást élnek át. A rendőrségi akták szerint különösen nagy kockázattal járó volt minden ötödik eset. (Ezen belül: öngyilkossággal, gyilkossággal való fenyegetés 37,8%, testi sértéssel fenyegetés 31,7%, fojtogatás 20,7%, fegyvert használt 10,9%).

A közvéleményben a bántalmazás fogalma alatt legtöbbször csupán a fizikai bántalmazást értik. Szexuális erőszak alig, pénzügyi kifosztás egyáltalán nem került a rendőrség elé. Zaklatás tényállást körülbelül az esetek 40%-ban jeleztek, beleértve a személyes, a levélben történő és a telefonos zaklatást. Ez az arány magasabb a többi résztvevő országhoz képest.

Tipikusan fel nem ismert bántalmazási forma az érzelmi, lelki bántalmazás. A kutatók azon a véleményen vannak, hogy az érzelmi bántalmazás sokkal gyakrabban fordul elő a párkapcsolatokban, mint amennyi nyilvánosságra kerül. A konfliktuskezelés gyengesége, a felgyülemelő feszültség, stressz, negatív érzelmek sokasága nem csupán az idősebb párok között, de a fiatalabbak között és szülő-gyermek kapcsolatban is gyakori. Miközben a családról a társadalom többségében egy idealizált kép él, a valóság ennek sokszor ellentmond.

A bántalmazásról az áldozat maga értesítette a rendőrséget az esetek ¾ részében, ami jelentős magárautaltságra vall. 12% - ban egészségügyi intézmény tette meg az értesítést, és elenyésző részben szomszéd, családtag, egyéb bejelentő. Szociális intézmény nem volt ezek között.

Végül Tóth Olga elmondta, a legfontosabbnak azt tartja, hogy beszéljünk a témáról, beszéljenek a szakemberek, legyenek ismeretterjesztő előadások, képzések, workshopok, amelyek felhívják a figyelmet arra, hogy az idős nők helyzetükből adódóan fokozottan védtelenek a partner általi bántalmazással szemben, aminek különösen súlyos esete, amennyiben a gondozó családtag bántalmazza az ápolásra-gondozásra szorulókat.

Az előadás videója itt található: <https://youtu.be/a1n91OpUiEc?si=7Y2VT1-ZfQ3o5n5>

A kutatás teljes Magyar Országjelentése megtalálható magyar nyelven a https://ipvow.org/media/reports/IPVoW_Hungary_Magyar_final.pdf linken, az egész nemzetközi kutatásról pedig az www.ipvow.org linken lehet tájékozódni magyar és angol nyelvű anyagokból vegyesen.

A hazai rendszerben segítségkérésért, információért hívják az **Áldozatsegítő központokat** <https://vansegitsegitseg.im.gov.hu/> tel:06 80- 225 255

valamint az **Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat** (<https://okit.hu/>) a nap 24 órájában Magyarországról ingyenesen elérhető a következő telefonszámon és e-mail címen: +36 80 20 55 20, okit@csalad.hu a kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem áldozatainak és szükség esetén gondoskodik az elhelyezésükről.

Budapest, 2023. november 15.

Szabó Judit Ágnes

USZOSZ